

Přírodní
rezervace

Coufava

Prales u Útěchova

Mendelova
univerzita
v Brně



P. Jelínek a M. Čech
Mendelova univerzita
v Brně



OBSAH

Co území chrání.....3	Chudé doubravy.....12
Jarní aspekt.....4	Na vývratech.....14
Bučina6	Druhy vyšších poloh.....15
Orchideje.....8	Devětsil.....16
Nezelené rostliny.....9	Houby.....17
Jedovaté rostliny.....10	Chráněné a ohrožené druhy.....19
Ostrice.....11	Mapka biotopů.....20

Zpracoval Ing. Petr Jelínek, Ph.D. a Milan Čech,
Ústav lesnické botaniky, dendrologie
a geobiocenologie, Mendelova univerzita v Brně.
Zpracováno za podpory Školního lesního podniku
Křtiny. Červenec 2020.

- MENDELU
- Školní lesní podnik
- Masarykův les
- Křtiny

Co území chrání

Přírodní rezervace Coufavá byla vyhlášena v roce 1976 na členitém svahu severovýchodně od brněnské obce Útěchov, která patří k nejvýše položeným částem města Brna. Rezervace sahá od 365 m do 490 m n.m. Spadá pod katastr poutní obce Vranov u Brna, která je známá především barokním kostelem, ale také hrobkou knížecího rodu Lichtenštejnů. Předmětem ochrany jsou přirozené bukové lesy, místy pralesovitého charakteru, do nichž zasahují již některé rostliny chladnějšího klimatu, především věsenka nachová nebo jedle bělokorá. Malou část rezervace na jižních svazích porůstají doubravy, v nichž najdeme náprstníky, zvonky nebo několik druhů orchidejí. Podloží rezervace tvoří horniny brněnské vyvřeliny. Rozlohou 22 hektarů nepatří k velkým rezervacím, je však součástí velké Evropsky významné lokality Údolí Svitavy, která chrání kaňonovité údolí Svitavy severně od Brna.



Jarní aspekt



Pryšec mandloňovitý



Brzy na jaře
rozkvétá
v rezervaci
sasanka hajní
(*Anemone
nemorosa*)
a pryšec
mandloňovitý
(*Euphorbia
amygdaloides*).



Sasanka hajní



Kyčelnice devítilistá

Prudké svahy
bohaté na živiny
porůstá
kyčelnice
devítilistá
(*Dentaria
enneaphyllos*)
a podbílek
šupinatý
(*Lathrea
squamaria*),
blízko potůčku
na jaře vykvétá
mokřýš
střídavolistý
(*Chrysosplenium
alternifolium*)



Mokřýš střídavolistý



Podbílek šupinatý

Bučina



Pro rezervaci jsou typické bučiny s řídkým podrostem, kde rostou trávy a kyčelnice. Na snímku je les na jaře po olistění.

Podrost tvoří na jaře krásné
kyčelnice cibulkonosné
(*Dentaria bulbifera*). Rostliny
nesou pacibulky v paždí listů.



Orchideje

Okrasou přírodní rezervace jsou orchideje. Na snímku je vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*) a okrotice dlouholistá (*Cephalanthera longifolia*).

Vemeník dvoulistý



Okrotice
dlouholistá



V rezervaci vzácně potkáme nezelené saprofytické rostliny, které získávají živiny z hub, s nimiž jsou propojené. Hnilák smrkový (*Monotropa hypopitys*) má svou specifickou čeleď, kdežto hlístník hnízdák (*Neottia nidus-avis*) patří k orchidejím. Svůj název dostal podle tvaru kořenů, které připomínají hnízdo.

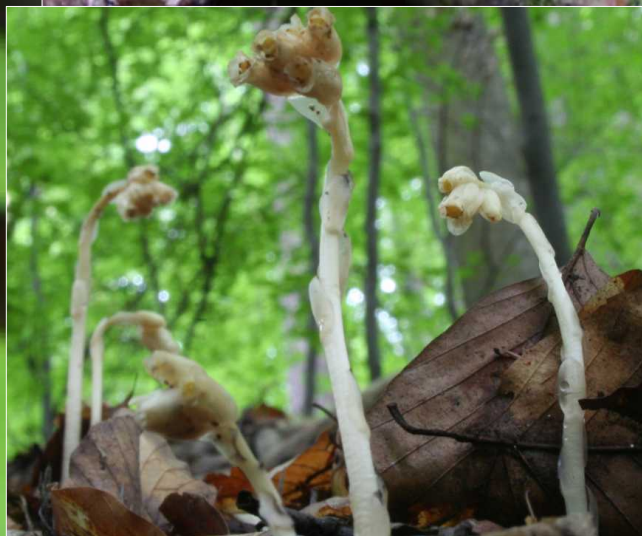
Nezelené rostliny



Hnilák smrkový



Hlístník
hnízdák



Jedovaté rostliny

Lýkovec jedovatý
(*Daphne mezereum*)
roste v bučinách,
zatímco rulík
zlomocný (*Atropa
bella-donna*) dává
přednost pasekám
nebo vývratům.
V rezervaci jej
najdeme ve
světlinách po pádu
stromů.



Lýkovec
jedovatý



Rulík
zlomocný



Ostřice

Ostřice prstnatá



Ostřice bledavá



Ostřice převislá

Ostřice jsou bohatá skupina rostlin trávovitého vzhledu, i když patří do jiné čeledi - šáchorovité (*Cyperaceae*). Na snímku jsou tři z deseti druhů, které v rezervaci rostou. Ostřice prstnatá (*Carex digitata*), ostřice bledavá (*Carex pallescens*) a ostřice převislá (*Carex pendula*), která patří k našim největším ostřicím a jedná se o karpatský druh.

Chudé doubravy

Jestřábník zední



Pouze v nejjižnější části rezervace, která je vystavena slunci, najdeme teplomilné rostlinstvo. Doubravy propouští více světla než je tomu pod buky. Mezi jarními druhy zde najdeme jestřábník zední (*Hieracium murorum*), zběhovec plazivý (*Ajuga reptans*), nebo rozrazil lékařský (*Veronica officinalis*). Tyto druhy rostou na chudých půdách brněnské vyvřeliny, a to převážně na výslunných jižních stanovištích.

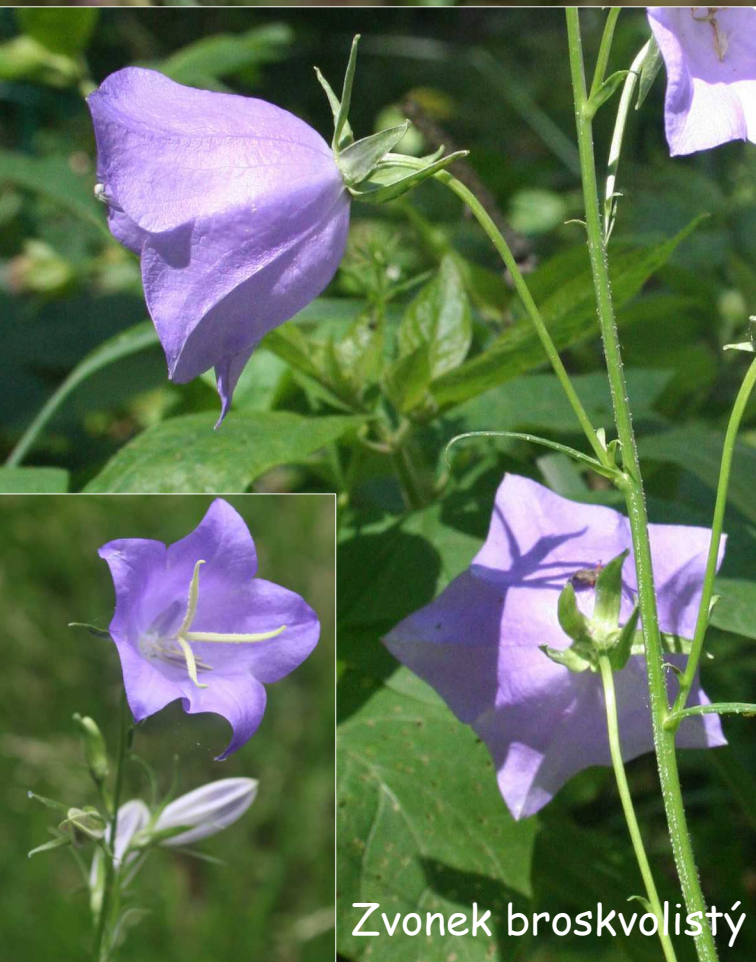
Zběhovec plazivý



Rozrazil lékařský



Náprstník velkokvětý



Zvonek broskvolistý

Mezi ohrožené druhy Coufavy patří medovník meduňkolistý (*Melittis melissophyllum*), který podobně jako náprstník velkokvětý (*Digitalis grandiflora*) nebo zvonek broskvolistý (*Campanula persicifolia*) dává přednost výslunným místům lesní rezervace v jižní části. Společně jsou ozdobou svahů nad Svitavou.

Medovník meduňkolistý





Vikev lesní

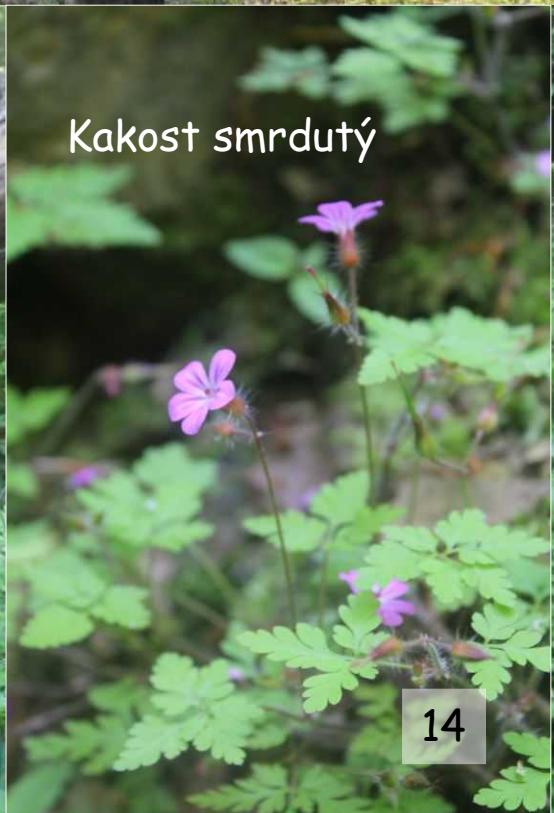


Lesní rezervace Mendelovy univerzity jsou bezzásahové. Mrtvé dřevo zůstává pro potřeby ekosystému. Po pádu stromů vývraty porůstá mimo jiné vikev lesní (*Vicia sylvatica*), kakost smrdutý (*Geranium robertianum*) nebo asijský přivandrovalec - netýkavka malokvětá (*Impatiens parviflora*).



Netýkavka malokvětá

Kakost smrdutý



Druhy vyšších poloh

Semenáček jedle



Severní svahy údolí Svitavy hostí několik horských druhů, mezi něž patří věsenka

nachová (*Prenanthes purpurea*), ale také jedle bělokorá (*Abies alba*), na níž parazituje jmelí bílé (*Viscum album*).



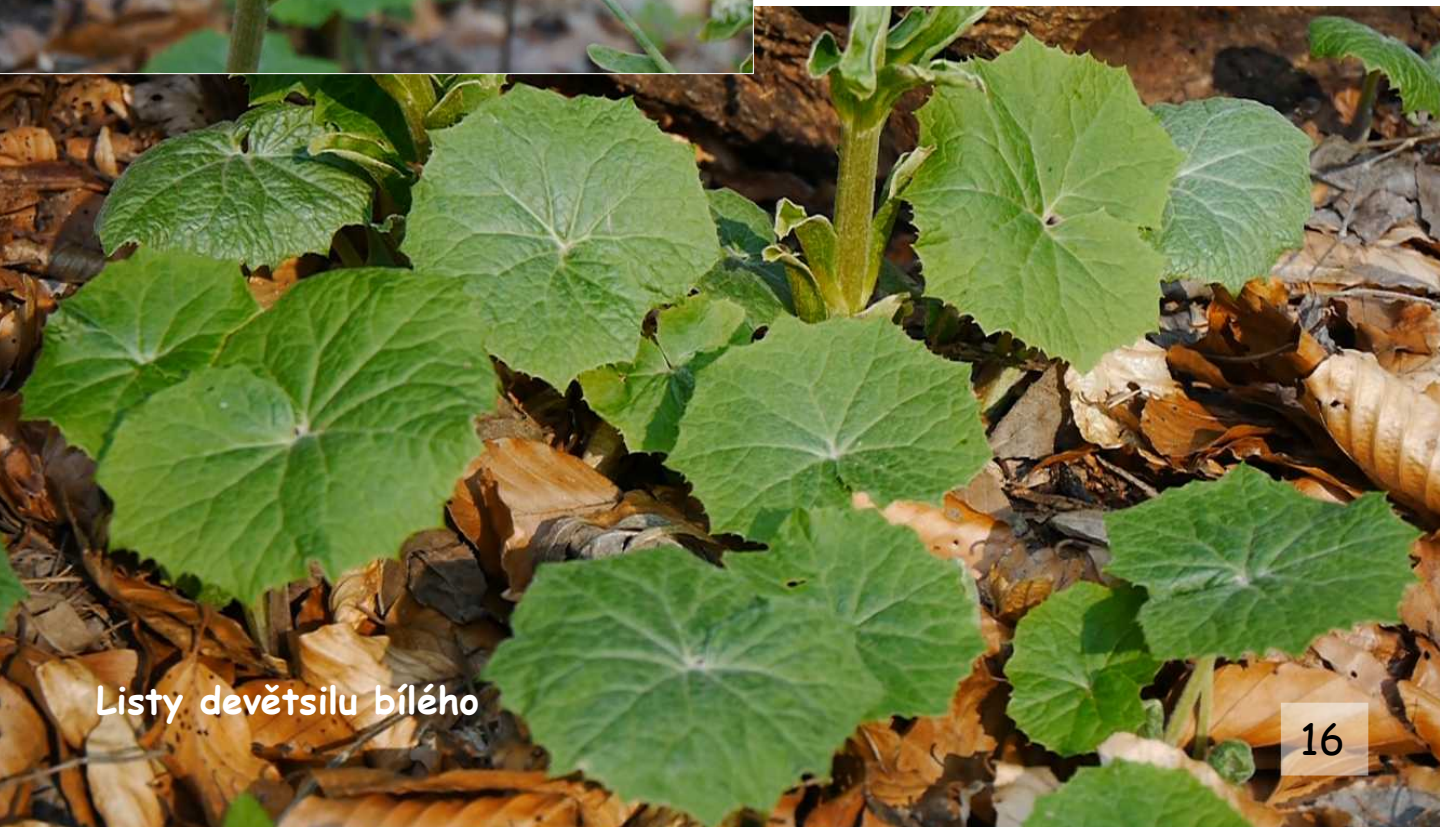
Věsenka nachová



Devětsil bílý



V březnu, někdy již v únoru, vykvétá devětsil bílý (*Petasites albus*), který mnohem častěji roste v horských polohách, podél řek někdy slézá i do nižších oblastí, kde vyhledává okolí bystřin.



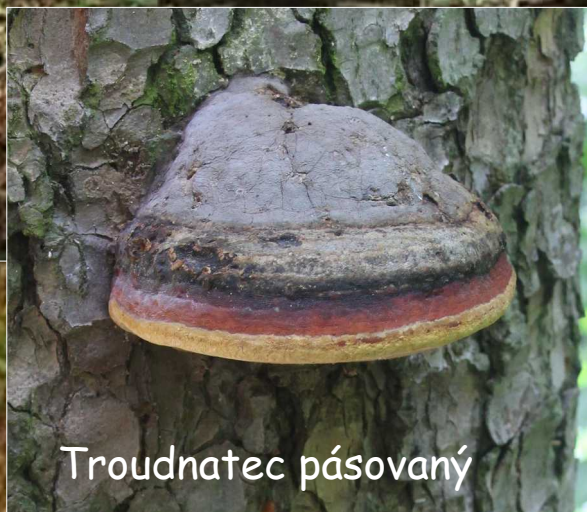
Listy devětsilu bílého

Rozklad mrtvého dřeva zajišťují houby. Na buku roste troudnatec kopytovitý (*Fomes fomentarius*) a na jedli troudnatec pásovaný (*Fomitopsis pinicola*). Na starších pařezech listnatých stromů najdeme třepenitku cihlovou (*Hypholoma lateritium*).

Houby



Troudnatec kopytovitý



Troudnatec pásovaný



Třepenitka cihlová



Podzim

Nejkrásnější období v rezervaci Coufava je podzim, kdy se bukový les barví do zlatova.





O – ohrožený druh
SO – silně ohrožený druh

Chráněné druhy

ZVÍŘENA

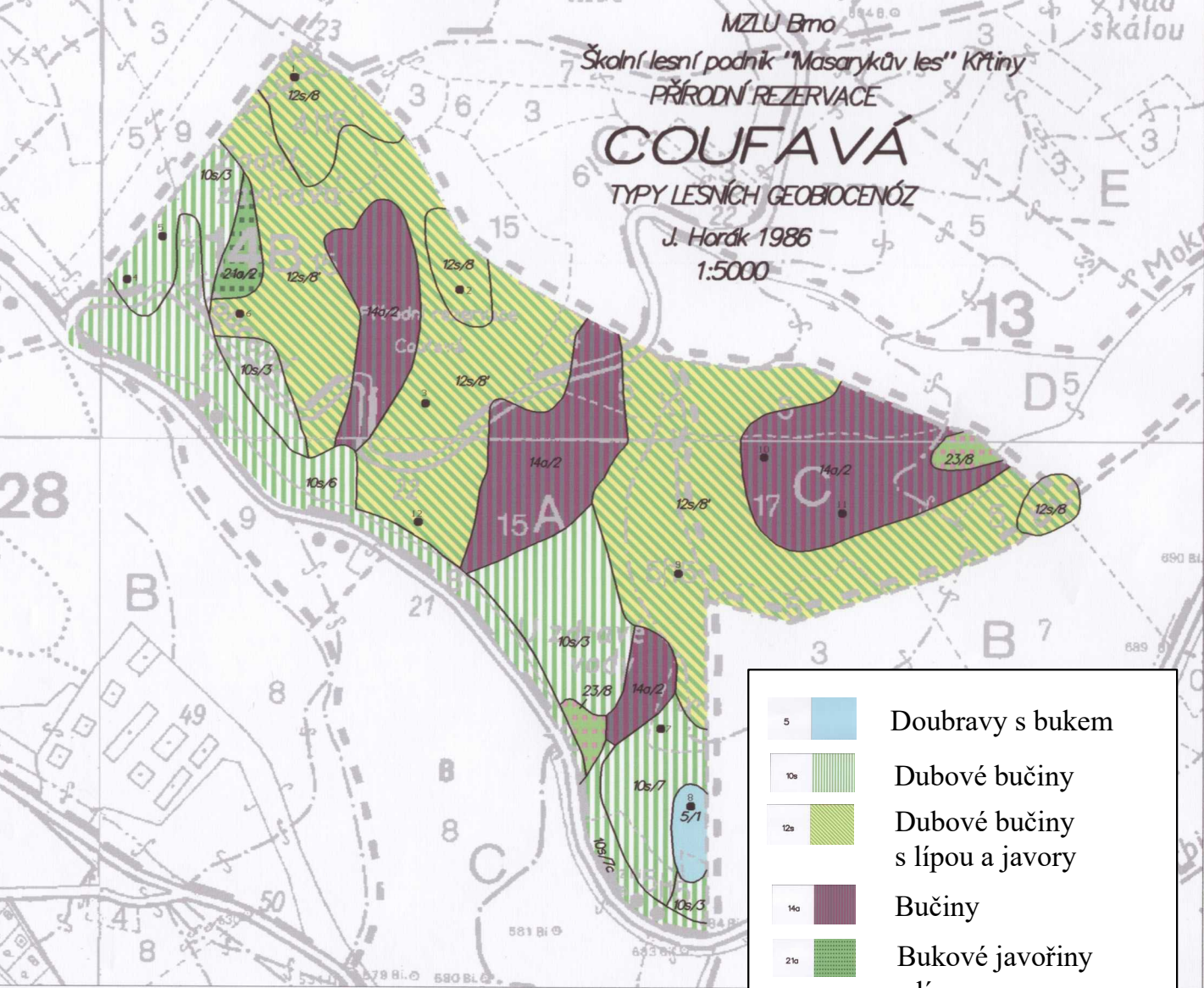
slepýš křehký (<i>Anguis fragilis</i>)	SO
veverka obecná (<i>Sciurus vulgaris</i>)	O

ROSTLINSTVO

lilie zlatohlavá (<i>Lilium martagon</i>)	O
medovník meduňkolistý (<i>Melittis melissophyllum</i>)	O
okrotice dlouholistá (<i>Cephalanthera longifolia</i>)	O
vemeník dvoulistý (<i>Platanthera bifolia</i>)	O

Další ohrožené druhy

ostřice převislá (<i>Carex pendula</i>)	O
kyčelnice devítilistá (<i>Dentaria enneaphyllos</i>)	O
prýšec mandloňovitý (<i>Euphorbia amygdaloides</i>)	O
hnilák smrkový (<i>Monotropa hypopitys</i>)	O



P. Jelínek a M. Čech.
Přírodní rezervace Coufava.
Prales u Útěchova.

Publikace vznikla jako výsledek výzkumu ohrožených druhů rostlin lesů severně od Brna Ústavu lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie.

Je to jeden z výsledků projektu EHP-CZ02-OV-1-012-2014 Červená kniha dřevin ČR, Červená kniha ohrožených druhů lužních lesů BR Dolní Morava a Červený seznam ohrožených druhů ŠLP Křtiny a rovněž projektu Videodatabáze rezervací ŠLP Křtiny, který byl financován z účelové činnosti Školního lesního podniku Křtiny na Mendelově univerzitě v Brně.